

**Conf. univ. dr. Mihaela Denisia Liuşnea,
Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie,
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați**

**FILANTROPIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ.
CONSIDERAȚII ASUPRA
A DOUĂ MODELE EUROPENE
DE MANIFESTARE
A GRIJII PENTRU CELĂLALT**

***Abstract:** In our paper we propose a historical analysis of two European models of putting into practice the care for the other: Philanthropy and social assistance. We will present the role of philanthropy – “working faith through love” (Galatians 5, 6), through the Church, in Romanian spirituality and how it can be associated with social assistance. Although the concept of social assistance may seem somewhat opposite to that of philanthropy, if not at least incomplete and restrictive, the Romanian Orthodox Church has managed to give it philanthropic attributes, achieving a harmonious synthesis between the Christian life based on love and the model offered by itself. The creator of everything and everything, God and respectively the standards of specialization promoted by the professionalism imposed by Western European culture. Both are European models, representing the result of the different evolution in time of the Orthodox Church, respectively of the Catholic Church, but also of the two spaces, Eastern and Western Europe.*

***Keywords:** Philanthropy, orthodoxy, social assistance, European model.*

În lucrarea noastră ne propunem câteva considerații privind cele două modele europene, apărute în perioade și medii culturale diferite, de punere în practică a iubirii creștine, respectiv a grijii pentru celălalt: filantropie și asistență socială. Vom prezenta rolul filantropiei – „credința lucrătoare prin iubire” sau „credința care face să se desfășoare în viața omului capacitatea iubitoare pe care Dumnezeu a

pus-o în sufletul omului¹, prin Biserică, în spiritualitatea românească și modul în care poate fi asociată cu asistența socială.

Pentru a înțelege și mai bine deosebirea fundamentală între cele două concepte, ar trebui să coborâm în timp și să ne oprim la a doua jumătate a secolului al IV-lea, când împăratul Iulian Apostatul², impresionat atât de filantropia creștină, cât și de viața morală a creștinilor, îi cere lui Arsacios să construiască și el *xenoane* (case pentru străini și călători) în toate orașele, în condițiile în care se știe că era atras de elenismul păgân și a luptat împotriva creștinilor. Și el a dorit să ajute, dar nu o făcea precum creștinii, din iubire, iar binele (asistența socială) făcut în lipsa iubirii față de semenul aflat în suferință este sec și nu duce niciodată la un sfârșit bun³.

În mediul creștin vor circula o serie de concepte, precum cel de „filantropie”⁴ care va înlocui termenul de „agape”⁵ sau cel de „caritate”⁶ ș. a. Astfel, Clement al Alexandriei⁷ vorbește de filantropie ca atribut al lui Dumnezeu. Demetrios J. Constantelos constată că: „Pedagogul lui Clement este Hristos, Care este «philanthropos» și

1. Arhim. Teofil PĂRĂIAN, *Bucuriile credinței*, Editura Mitropoliei Olteniei, pp. 195-196.

2. Flavius Claudius Iulianus, nepotul lui Constantin cel Mare a fost ultimul împărat al dinastiei constantiniene. (Caesar între noiembrie 355 și februarie 360; August între februarie 360 și iunie 363). SEXTUS AURELIUS VICTOR, *De Caesaribus / Despre împărați*, XX, 5-6, editie bilingvă, text latin-român, studiu introductiv, note explicative și comentarii de Gh. I. Șerban, Editura Istros, Brăila, 2006, p. 95.

3. Florica MĂNOIU, Viorica EPUREANU, „Asistența socială în România”, în: *Studii Teologice*, an XLIII, nr. 5-6, 1991, p. 5.

4. Clement și Origen vor prefera termenul de filantropie celui de agape: CLEMENT AL ALEXANDRIEI, „Pedagogul”, cartea I, VIII. 63. 1., în: *Scrieri, I*, traducere de pr. D. Fecioru, col. „Părinți și Scriitori Bisericești”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, p. 202; ORIGEN, „Împotriva lui Celsus”, cartea IV, 15, în: *Scrieri alese, IV*, studiu introductiv, traducere, și note de pr. Teodor Bodogae, col. „Părinți și Scriitori Bisericești”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1984, p. 241.

5. Diac. I. BRIA, „Iisus Hristos iubitorul de oameni”, în: *Ortodoxia*, XVIII, nr. 1, 1966, p. 56.

6. Iubirea de aproapele poartă numele de caritate la arhim. I. SCRIBAN, *Cursul de teologie morală*, 1915, p. 341.

7. CLEMENT AL ALEXANDRIEI, „Pedagogul”, cartea I, VIII. 63. 1..., p. 202.

ca Dumnezeu, și ca Om⁸. Origen, la rândul lui, preluând conducerea Școlii catehetice din Alexandria, va contribui la difuzarea termenului de „filantropie”⁹ printre elevi, și nu numai. El afirmă că „Iisus este «Logos Philanthropos»” și că influențează omul în așa măsură, că devine el însuși filantrop, schimbându-și caracterul¹⁰.

Dumnezeu este „bun și iubitor de oameni (philanthropos)”, „miostiv și iubitor de oameni”¹¹. Sfântul Vasile identifică filantropia cu „agape”¹², arătând și faptul că deși omul era căzut, Dumnezeu nu a încetat să îl iubească și să îi poarte de grijă. Filantropia este comuniunea între oamenii „ființe nemuritoare”, care devin veșnici prin unirea cu Hristos făcut om¹³, prin credință: „Fructul credinței este iubirea, fructul iubirii este ajutorarea, fructul ajutorării este pacea”¹⁴. Din această perspectivă, poate fi înțeles îndemnul Sfântului Pavel: „*Drept aceea, să urmăm pe cele spre pace și pe cele spre zidirea unuia de către altul*” (Romani 14, 19).

Pr. Mihai Vizitiu constată că:

„Întreaga filantropie a Bisericii, ca instituție divino-umană, dar și a fiecărui credincios, este împlinită prin împreună-lucrare cu Hristos, cel mai mare filantrop, Care este și rămâne prezent în Biserică până la sfârșitul veacurilor. El a făcut din filantropie cale spre desăvârșire”¹⁵.

În ceea ce-l privește pe om, „*cel ce nu-și iubește pe fratele său, pe care-l vede, nu-L poate iubi pe Dumnezeu pe Care nu-L vede. Și această*

8. Demetrios J. CONSTANTELOS, *Filantropia bizantină și asistența socială*, traducere de dr. Florina Georgeta Mureșan, Editura Doxologia, Iași, 2014, p. 66.

9. D. J. CONSTANTELOS, *Filantropia bizantină și asistența socială...*, p. 66.

10. ORIGEN, „Împotriva lui Celsus”, cartea IV. 67..., p. 193.

11. D. J. CONSTANTELOS, *Filantropia bizantină și asistența socială...*, p. 80.

12. SFÂNTUL VASILE CEL MARE, „Despre Sfântul Duh”, VIII. 18, PG 32, în: *Scrisori, III*, traducere, ntroducere, note și indici de pr. Constantin Cornițescu, Pr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988, p.

13. Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1987, p. 138.

14. Lucinda VARDEY (ed), *A Simple Path. Introduction to Mother Teresa*, Editura Ballentine, 1995, New York, p. XXXVIII.

15. Pr. Mihai VIZITIU, *Filantropia divină și filantropia Bisericii după Noul Testament*, Editura Trinitas, Iași, 2002, p. 163.

poruncă o avem de la El: cel care-L iubește pe Dumnezeu, să-l iubească și pe fratele său“ (I Ioan 4, 20-21).

Filantropia s-a manifestat mai cu seamă în spațiul monastic (prin modul de distribuire a hranei, primirea și îngrijirea celor în nevoi) și ne aducem aminte, în acest sens, de activitatea Sfântului Vasile cel Mare. Într-adevăr, monahilor li se atribuie calitățile de *philotheoi* (iubitori de Dumnezeu), *philoptochoi* (iubitori de săraci) și *philantropos* (iubitor de oameni)¹⁶.

După Constantin cel Mare (330-337), care prin Edictul de la Milan (313)¹⁷ permisesse creștinilor libera manifestare religioasă¹⁸, creștinismul devine o religie care va fi acceptată de un număr din ce în ce mai mare de oameni, dovadă stând numeroasele basilici, primele fiind chiar cele ctitorite de împărat¹⁹ și de mama sa, împărăteasa Elena²⁰.

A urmat separarea politică între cele două părți ale Imperiului roman între fii lui Teodosie cel Mare²¹ (Arcadius și Honorius)²². Se constituie astfel Imperiul Roman de Răsărit și Imperiul Roman de Apus, fiecare oferind caracteristici specifice unui model de civilizație cu influențe orientale în est și occidentale în vest, situație perpetuată de-a lungul istoriei statului roman, prin administrarea separată a celor două părți din punct de vedere administrativ. Această situație administrativă va favoriza evoluția ulterioară, după separarea imperiului în *Pars Orientis* și *Pars Occidentis*.

16. D. J. CONSTANTELOS, *Filantropia bizantină și asistența socială...*, p. 67.

17. EUSEBIU DE CEZAREEA, *Istoria bisericească*, VIII, 17, traducere de pr. Teodor Bodogae, col. „Părinți și Scriitori Bisericești”, 13, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 337, nota 92.

18. Bertrand LANÇON și Tiphaine MOREAU, *Constantin. Un împărat creștin*, trad. Daniela Cârstea și Damian Anfile, Editura Basilica, București, 2013, p. 61 sqq.

19. B. LANÇON și T. MOREAU, *Constantin. Un împărat creștin...*, p. 97 sqq.

20. Torben CHRISTENSEN, „The So-called Edict of Milan”, în: *Classica et Medievalia Kobenhavn*, University of Aarhus (Denmark), 35, 1984, pp. 129-175.

21. Teodosie cel Mare este împăratul care a instituit creștinismul drept religie oficială: Ioan RĂMUREANU, Milan ȘESAN, Teodor BODOGAE, *Istoria Bisericească universală, I, (1-1054)*, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 317 sqq.; Pierre MARAVAL, *Le christianisme de Constantin à la conquête arabe*, Presses Universitaires de France, Paris, 2005, pp. 1-5.

22. Edward GIBBON, *Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman*, trad. Dan Hurmuzescu, Editura Humanitas, București, 2018, p. 373 sqq.

Cele două Biserici creștine vor oferi modele de evoluție a culturii și civilizației europene, promovând modele de viațuire creștină cu impact asupra mentalității, cutumelor, practicilor cotidiene, asupra atitudinii pe care o au oamenii. Perspectiva fiecăreia poate fi reconstituită, credem, după analiza, în primul rând a modului în care gândesc și acționează cei care ajung în funcții-cheie, cum am spune noi astăzi. Este vorba de regi, împărați, conducători politici.

După anul 395²³, cele două modele de civilizație, care aveau substratul ce le unea – creștinismul, vor suferi evoluții diferite, marcate de Marea Schismă din anul 1054²⁴ și crearea Imperiului Latin din anul 1204²⁵, care vor face ireconciliabilă împăcarea între ceea ce deveniseră Ortodoxia și Catolicismul.

La o scurtă analiză, surprindem o deosebire fundamentală în gândirea și practica politică, care se accentuează treptat, pe măsură ce trece timpul. În istoria contemporană, această deosebire este tratată de analiștii, istoricii și politicienii din Occident ca fiind o țară, un neajuns, acuzația fiind de arhaism, tradiționalism, conservatorism, anti-modernism, chiar atitudine antieuropeană, în condițiile în care cultura europeană este definită plecând de la modelul absolut, care ar trebui să fie cel al societății Vest-europene, argumentul fiind bunăstarea sau reușita economică. Această percepție se dezvoltă dinamic odată cu secolul al XVIII-lea, când, în contextul colonizării, se descopereau continuu alte civilizații extraeuropene, iar etnologii au folosit ca reper pentru descrierea acestora, civilizația specifică Europei de Vest, aflată sub mirajul Revoluției industriale.

23. Theodosie cel Mare (379-395) a emis Edictul de la Tesalonic (28 februarie 380). Prin atributul de *pontifex maximus*, împăratul, începând cu Constantin cel Mare, avea dreptul de a gestiona și unele aspecte ale vieții religioase care puteau afecta Imperiul. EUSEBIU DE CEZAREEA, *Vita Constantini*, IV, 24, col. „Părinți și Scriitori Bisericești”, 14, traducere de Radu Alexandrescu, studiu introductiv de Emilian Popescu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, București, 1991, p. 168.

24. Ryan HOWARD, „Unstoppable Force and Immovable Object: The Great Schism of 1054”, în: *Tenor of Our Times*, vol. 1, 2012, pp. 67-68.

25. R. HOWARD, „Unstoppable Force and Immovable Object: The Great Schism of 1054” ..., p. 69.

În același timp însă, în Răsăritul ortodox vorbim de o viață creștin-ortodoxă ce se bazează pe valori care se materializează în credința până la moarte a domnului Constantin Brâncoveanu (1688-1714)²⁶ și fiii săi²⁷, la început de secol XVIII, apoi în activitatea mitropolitului Ungrovlăhei Antim Ivireanu (1708-1716)²⁸, care pune bazele unor tipografii, ce tipăresc cărți religioase. În același timp, bolnițele, acele „mici spitale“ de mănăstire se specializează și se înființează pentru călătorii și pelerinii străini *xenonul*. Tot acum își fac apariția și academiile domnești din Iași și București²⁹, precum și tipografiile din mediile monahale, atât în Moldova, cât și în Țara Românească.

Revenind la deosebiri, nu putem să nu constatăm la domnii români din evul mediu perspectiva pe care au moștenit-o de la împărații bizantini, ce se numeau creștini, cu conștiința responsabilității pe care o au, din momentul în care, prin ungere³⁰, Dumnezeu îi inclusese în Marele Său Plan pentru omenire, le încredinșase destinul poporului asupra căruia aveau datoria să reverse iubirea lor, materializată în grijă, ajutor, dar, protecție, jertfă, dacă aceasta era necesară. În calitate de domni, aceștia ctitoresc biserici și mănăstiri și fac danii³¹ ca acestea să

26. Ștefan IONESCU, *Epoca brâncovenească. Dimensiuni politice. Finalitate culturală*, Editura Dacia, Cluj, 1981, p. 30-32.

27. Constantin, născut în 1683, Ștefan, născut în 1685, Radu, născut la 1690 și Matei, născut la 1702.

28. Mihaela DENISIA LIUȘNEA, „Contextul istoric al raporturilor Țărilor Române cu spațiile Ortodoxiei răsăritene din Caucaz, în timpul Mitropolitului Antim Ivireanu“, în: *Teologie și educație la Dunărea de Jos*, 15, Arhiepiscopiei Dunării de Jos, Galați, 2017, pp. 287-289.

29. Cristian Ștefan LIUȘNEA, „Contribuția domnitorului Constantin Brâncoveanu la dezvoltarea sistemului de educație din Țara Românească“, în: *Teologie și educație la Dunărea de Jos*, 13, Arhiepiscopiei Dunării de Jos, Galați, 2014, p. 548 sqq.

30. Să ne amintim că fiecare document de cancelarie domnească începe cu „IO“, care seminifică „Uns de Dumnezeu“, cf. Pr. Vasile-Lucian GOLDAN, „Coordonate ale activității misionare în Bisericile locale“, în: *Profil și specific misionar panortodox în secolul al XVIII-lea*, Editura Doxologia, Iași, 2019, p. 95, nota. 7.

31. Maria CRĂCIUN, „Semnificațiile ctitoririi în Moldova medievală. O istorie socială a religiei“, în: *Național și universal în istoria românilor. Studii oferite prof. dr. Șerban Papacostea cu ocazia împlinirii a 70 de ani*, București, 1998, p. 151 sqq. Mariana LAZĂR, „Politica ctitoricească a domnilor Țării Românești (a doua jumătate a secolului al XVII-lea)“, în: *Studii și Materiale de Istorie Medie*, XIX, 2001, p. 80 sqq.

dăinuiască. Să ne oprim doar asupra domnitorului Moldovei Ștefan cel Mare³², care, asumându-și rolul de demn urmaș al Bizanțului și luptând cu mare generozitate pentru a apăra creștinătatea întregă, nu doar Moldova, de pericolul otoman, saluta cu Crucea în mână, în ziua nunții cu prințesa bizantină Maria de Mangop (14 septembrie 1472), Constantinopolul, căzut la 1453 sub asediul lui Mehmed II Celebi. Același domn, care ezitase să plece genunchiul și să se recunoască vasal al regelui polon la Colomeea (1485)³³ sau să accepte, în final, plata tributului către Poartă, pentru a proteja Moldova de răul cel mai mare, contribuia la construcția a ceea ce nu este altceva decât afirmarea aceluia „Bizanț după Bizanț”³⁴, ca legitimare a responsabilității de a apăra creștinătatea. Dincolo de atitudinea politică, a transmis și mesajul că filantropia este o stare care se formează prin educație, prin oferirea de modele, mai toți domnii români fiind ei înșiși filantropi, ctitori de biserici, susținând financiar și cultural activitatea mănăstirilor din spațiul consacrat al Ortodoxiei – Ierusalim, Sfântul Munte Athos³⁵ ș.a. Se manifestau astfel ca modele de mari filantropi, iar atitudinea lor a fost una de opoziție față de influența islamului, încercând să limiteze expansiunea acestei religii prin intermediul otomanilor.

Să mai amintim de domnul Neagoe Basarab³⁶, care lasă o serie de învățături către fiul său Theodosie³⁷, în care este sintetizată practic

32. Nicolae IORGA, *Sfaturi pe întunerice*, Editura Minerva, București, 1934, pp. 33-37.

33. Victor ESKENASY, *Omagiul lui Ștefan cel Mare de la Colomeea(1485). Note pe marginea unui ceremonial medieval*, în AIIAI, XX, 1983, pp. 257-267.

34. Nicolae IORGA, *Bizanț după Bizanț*, Editura Enciclopedică română, București, 1972, passim.

35. Mihaela Denisia LIUȘNEA, „Considerații privind raporturile culturale și religioase dintre Țările Române și Sfintele Locuri în perioada domniei lui Constantin Brâncoveanu”, în: *Teologie și educație la Dunărea de Jos*, 7, Arhiepiscopiei Dunării de Jos, Galați, 2005, pp. 121-126.

36. Domnul însuși a avut o domnie marcată de o dinamică activitate diplomatică, ce viza menținerea neatârării Țării Românești. B. P. Hașdeu îl va numi „*Marc Aureliu al evului mediu românesc*”. Sintetizând demersurile politice ale domnului Neagoe Basarab, Nicolae Iorga va conchide că a reușit să stabilească liniște în interior și în afară.

37. *Învățăturile Împăratului Vasile I Macedoneanul către fiul său, Leon cel Înțelept*, traducere de pr. Daniel-Alexandru Bărfică, Editura Basilica, București, 2010, pp. 6-7.

perspectiva unui domn creștin, ortodox. Neagoe Basarab afirmă originea divină a puterii domnești, care nu emana de la boieri, ci de la Dumnezeu, Domnul fiind unsoiul lui Dumnezeu. Dumnezeu l-a așezat peste oameni pentru a-i conduce cu dreptate și cu blândete. Ideea nu era nouă, Vasile I Macedoneanul (811-886) scriind despre aceasta fiului său (textul este atribuit de unii specialiști Patriarhului Fotie al Constantinopolului, contemporanul său). Cel dintâi a lăsat o colecție de învățături către fiul său, pe care le va tipări la București Antim Ivireanul, în perspectiva accederii la putere a viitorul domnitor Ioan Ștefan Cantacuzino în anul 1715. În prefața volumului *Prefericitul Daniel* va specifica:

„Împăratul Vasile I Macedoneanul a scris această frumoasă carte din dorința de a-i transmite fiului său un codex, un ghid de orientare în lucrarea grea și complexă de conducere a imperiului. La rândul său, conștient de valoarea practică și pedagogică a acestei lucrări, Sfântul Antim Ivireanul a dorit ca, prin tipărirea acesteia în spațiul românesc, să ofere marelui domnitor Constantin Brâncoveanu, dar și altor oameni politici, un valoros îndreptar în conducerea țării. În acest fel s-a creat un arc peste veacuri între un împărat bizantin și un mare sfânt ierarh român, între țelurile înalte ale acestora, între țara noastră și Imperiul Bizantin, de care ne leagă atât credința ortodoxă, cât și alte tradiții și aspirații comune”³⁸.

Potrivit autorului acestui tratat, Domnitorul nu trebuie să aibă veleități de putere și dominare a celorlați, ci de grijă pentru poporul său, ca să fie, așa cum îi va sugera Mihail Kogălniceanu la 5 ianuarie la Iași, cu ocazia investirii domnești a domnului Principatelor Unite, Alexandru Ioan Cuza, „iar Tu, Măria Ta, ca Domn, fii bun și blând”³⁹.

Cât privește cultura populară din spațiul est european, pr. Dumitru Stăniloae constata că:

„A fost stimulată și hărăzită de un sens filozofic tot atât de înalt precum conținutul lui, ca și sistemele filosofice apusene. Dar în timp ce sistemele filozofice apusene au încorsetat rigid omul într-o ordine finită,

38. *Învățăturile Împăratului Vasile I Macedoneanul către fiul său, Leon cel Înțelept*, trad. pr. Daniel-Alexandru Bărică, Editura Basilica, București, 2010, pp. 6-7

39. *Gândirea social-politică despre Unire (1859)*, Editura Politică, 1966, pp. 229-230.

care n-a mai fost capabilă să stimuleze imaginația omului de rând, viziunea despre lume a gânditorilor bizantini, ca Maxim Mărturisitorul, Dionisie Areopagitul, Grigorie de Nyssa sau Grigorie Palama a putut stimula imaginația creatoare a poporului, oferindu-i noi teme de creație, prin deschiderea spre infinit și spre noblețea umană⁴⁰

În Occident, modelele preluate de oamenii politici au fost altele și ne amintim de N. Machiavelli și lucrarea sa *Principele* (1532)⁴¹, ce promova ideea că un conducător nu este condiționat de norme morale. Lucrarea, considerată drept primul tratat de politică, a inspirat pe mulți și, plecând de la această perspectivă, Occidentul va cunoaște și alte demersuri filosofice și ideologice cu impact social și politic, care vor conduce în final la adoptarea conceptului de asistență socială, pe care o oferă într-un mod plin de profesionalism cei care sunt conducătorii unor state supuse secularizării. Aceasta din urmă nu este altceva decât „separația ireconciliabilă între ceea ce este religios și societatea laică”⁴².

Și filantropia și „asistența socială autentică” sunt legate de asistența religioasă, după părerea unor specialiști⁴³, însă cea dintâi este definită de aceștia ca fiind o „chestiune vocațională, de comunicare om-om”⁴⁴.

În urma evoluțiilor politice din Occident, de la ruperea Bisericii catolice de Ortodoxie până la Protestantism și laicizarea pronunțată ce a marcat Noul Regim din Franța postrevoluționară (după 1789-1794), în secolul al XIX-lea, precum și ca urmare a apariției unor ideologii secularizate și secularizante, atee, se va impune tot mai mult conceptul de asistență socială, laicizată, concretizată în ajutorul acordat mai cu seamă ca formă de ajutorare materială, socială a săracilor; a celor aflați

40. Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*, Editura Cogito, Craiova, 1992, p. 22.

41. Niccolò MACHIAVELLI, *Principele*, trad. Nina Façon, Editura Humanitas, București, 2019, pp. 71-73.

42. Pr. Gheorghe POPA, *Comuniune și înnoire spirituală în contextul secularizării lumii moderne*, Editura Trinitas, Iași, 2000, p. 21.

43. Pr. Dan SANDU, „Asistența socială- vocația filantropică a Bisericii”, în: *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza”*, 2008, p. 206.

44. Pr. D. SANDU, „Asistența socială- vocația filantropică a Bisericii”..., p. 206.

în nevoi materiale, a celor bolnavi, în imposibilitatea de a se susține singuri. Și treptat, pe baza unui sistem juridic coerent, aceasta devine „un mod operativ de punere în aplicare a programelor de sprijin, prin multiple servicii sociale specializate pentru cei aflați temporar în nevoie”⁴⁵. Ca urmare, a devenit o practică, încetând să mai aibă unele elemente comune cu filantropia, cum ar fi trăirea bazată pe iubire, comuniunea, catehizarea pe perioada întregii vieți ș.a. Mai mult, astăzi, asistența socială este o profesie de sine stătătoare, care are obiective, strategii, sisteme de formare și educare a personalului specializat, ce lucrează într-un sistem, instituții administrative, care oferă servicii și activități practice în vederea soluționării cazurilor, persoanele devenind din această perspectivă doar un caz⁴⁶ sau un client, termen introdus de M. Payne⁴⁷.

Activitatea de asistență socială presupune determinarea nevoii clientului, prin evaluarea inițială, care se realizează prin Diagnoza socială sau psihosocială, care este „un proces de analiză și sinteză a informațiilor pe care asistentul social le obține prin metodele și tehnicile specifice profesiei pentru a facilita planificarea intervenției”⁴⁸. Vor urma alte etape, care se vor finaliza cu intervenția propriu-zisă pentru rezolvarea cazului, apoi monitorizarea acestuia și, în final, închiderea cazului.⁴⁹

Filantropia însă, nu se raportează doar la situațiile de criză socială sau de impas spiritual în care se află la un moment dat omul, ci este o stare, o trăire care îl face pe omul credincios să vadă în celălalt om o persoană demnă de iubire. Această stare se materializează în iubire, grijă, empatie, atitudine, responsabilitate asumată, vizibile

45. Maria BULGARU, „Cuvânt înainte”, în: Maria BURLACU, Marcela DILION, Oxana ISAC, Stela MILICENCO, *Metode și tehnici în asistența socială*, Editura Universității de Stat Moldova, Chișinău, 2002, p. 7.

46. M. BULGARU, „Cuvânt înainte”..., p. 7.

47. Malcom PAYNE, *Teoria modernă a asistenței sociale*, Editura Politom, Iași, 2011², p. 86.

48. „*Metode și tehnici folosite de asistentul social, Ghid de bună practică*”, București, 2016, p. 7.

49. Loredana RUSU et. alii, *Manual de bune practici în asistența socială comunitară*, Material elaborat de către World Vision România – Biroul Iași, în cadrul proiectului „Formarea lucrătorilor sociali din mediul rural”, 2003, p. 8.

mai cu seamă față de cel în nevoie, neuitând însă că, așa cum observă Sfântul Teofan Zăvorâtul, „atât în boală cât și în procedeele folosite pentru alinare sau însănătoșire, important este ca omul să învețe planul lui Dumnezeu cu el și, mai presus de toate, să nu piardă răbdarea și seninătatea la gândul «încercării» de către Acela sau la gândul întâlnirii cu El”⁵⁰. De aceea, mulți văd în filantropia Bisericii grija programată față de cei defavorizați, care se bazează pe învățătura că persoana umană este creată după chipul lui Dumnezeu și este chemată la o asemenea demnitate, încât să se asemene cu Dumnezeu (Ioan 10, 34-35).

Încercând să răspundă îndemnurilor de a accepta modele europene, Biserica Ortodoxă Română a activat după 1990⁵¹ în vederea purtării unui dialog cultural și, în final, chiar a statuat legislativ acceptarea conceptului de asistență socială, dându-i însă o interpretare filantropică, astfel că vorbim de conceptul de „filantropie socială a Bisericii, care „este în primul rând o filantropie pastorală, adică ea are în vedere îndrumarea omului pe calea mântuirii”⁵².

A fost creată, ca urmare, *Rețeaua de asistență socială din cadrul structurilor bisericești* și a fost aprobat *Regulamentul de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială în Biserica Ortodoxă Română*⁵³, cu precizarea că acesta este:

„Sistemul de asistență socială este integrat și organizat profesional în cadrul structurilor administrativ-organizatorice ale Bisericii Ortodoxe Române. Asociațiile și fundațiile cu scop social și filantropic care funcționează sub patronajul structurilor administrative organizatorice

50. SFÂNTUL TEOFAN ZĂVORÂTUL, *Boala și moartea*, Editura Sofia, București, 2002, pp. 21-43.

51. Pr. Ioan VICOVAN, *Dați-le voi să mănânce. Filantropia creștină – istorie și spiritualitate*, Editura Trinitas, Iași, 2001, p. 197 sqq.

52. † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Principiile filantropiei creștin-ortodoxe*, în cadrul Conferinței pastoral-misionare, cu tema „Misiunea social-filantropică a Bisericii, vocație spirituală și necesitate practică”, 3 noiembrie 2010 <https://basilica.ro/patriarhul-bisericii-ortodoxe-romane-a-enuntat-cinci-principii-de-filantropie-sociala-crestin-ortodoxa/> (20.10.2020)

53. *Regulamentul de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială în Biserica Ortodoxă Română* http://patriarhia.ro/images/pdf/SocialFilantropic/REGULAMENT_ORGANIZARE_FUNCTIONARE.pdf (20.10.2020).

ale Bisericii au personalitate juridică, conform legislației referitoare la organizațiile non-guvernamentale“ (art 2)⁵⁴.

Referitor la misiunea Bisericii se specifică printre obiective:

„Furnizarea de servicii sociale primare de specialitate socială și medicală, suport comunitar, înființarea de instituții de asistență socio-medicală proprii, elaborarea și aplicarea practicilor sociale, parteneriate cu serviciile publice de specialitate, informarea opiniei publice cu privire la problematica socială etc.“ (art. 3)⁵⁵.

Biserica Ortodoxă Română a reușit să confere lucrării sale sociale attribute filantropice, realizând o sinteză armonioasă între trăirea creștină, fundamentată pe iubire și pe modelul care este oferit de însuși Creatorul a tot și a toate, Dumnezeu, și, respectiv, standardele de specializare pe care le promovează profesionalismul, impuse de cultura europeană occidentală. Ambele sunt modele europene, reprezentând rezultatul evoluției diferite în timp a Bisericii Ortodoxe, respectiv a Bisericii Catolice, dar și a celor două spații, Orientul și Occidentul Europei.

54. Regulamentul de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială în Biserica Ortodoxă Română.

55. Regulamentul de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială în Biserica Ortodoxă Română.